

Tjänsteskrivelse

Datum

2025-12-01

Vår referens

Sara Shamekhi

Utvecklingssekreterare

sara.shamekhi@malmo.se

Remiss Finansdepartementet - Goda möjligheter till ökat välstånd (SOU 2024:29) och Fler möjligheter till ökat välstånd (SOU 2025:96), STK-2025-1560 TN-2025-2196

Sammanfattning

Kommunstyrelsen i Malmö önskar tekniska nämndens yttrande kring de del- och slutbetänkanden som utgivits av Produktivitetskommissionen. Kommissionen har sedan 2023 haft i uppdrag att analysera och ge förslag till hur produktivitetstillväxten i Sverige kan öka inom näringsliv och offentlig sektor. Ett av områdena som lyfts fram handlar om bostäder och byggande, där ambitionen är att minska de kostnadsdrivande effekterna och öka tillgången till byggbar mark. Förslagen inom området berör huvudsakligen antingen reformer av styrande regelverk, till exempel plan- och bygglagen, eller förändringar i ansvarsfördelning mellan stat, regioner och kommuner.

Förvaltningen instämmer i behovet av strukturella reformer för att stärka Sveriges långsiktiga produktivitet. Förvaltningen motsätter sig dock flera av förslagen, bland annat vad gäller att frånta kommunerna ansvar kring beslutsfattande om markanvändning samt att införa begränsningar i kommunernas möjlighet att påverka gestaltning i stadsmiljön. Den korta svarstiden försvårar därtill för såväl nämnden som förvaltningen att sätta sig in i det omfattande underlaget och ta fram väl beredda svar.

Förslag till beslut

Tekniska nämnden föreslås besluta

att godkänna förvaltningens förslag till yttrande.

Beslutsunderlag

- Goda möjligheter till ökat välstånd (SOU 2024:29)
- Fler möjligheter till ökat välstånd (SOU 2025:96)

- G-Tjänsteskrivelse TN 251215 Remiss Finansdepartementet - goda möjligheter till ökat välbefinnande
- Förslag till yttrande TN 251215 Remiss Finansdepartementet - Goda möjligheter till ökat välbefinnande

Beslutsplanering

Tekniska nämnden 2025-12-15

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Ärendet

Bakgrund

Produktivitetskommissionen tillsattes under våren 2023 av regeringen. Kommissionen fick i uppdrag att analysera vilka faktorer som påverkar produktivitetstillväxten i Sverige och ge förslag till hur tillväxten kan höjas inom näringsliv och offentlig sektor.

Kommissionen har därför varit verksam under dessa år och har publicerat två rapporter, var för sig på omkring 600 sidor, med utredning, bedömningar och åtgärdsförslag utifrån ett antal olika områden och aspekter som bedöms ha betydelse för produktiviteten inom näringsliv och offentlig sektor. Den första rapporten är delbetänkandet "Goda möjligheter till ökat välbefinnande", som utgavs i april 2024. Den andra rapporten är slutbetänkandet "Fler möjligheter till ökat välbefinnande", som utgavs i september 2025.

Finansdepartementet har nu skickat dessa rapporter på remiss för att inhämta synpunkter från utvalda offentliga instanser, däribland Malmö stad. Stadskontoret i Malmö stad har i sin tur bitt stadens nämnder och bolag om yttranden kring kommissionens slutsatser och förslag.

Produktivitetskommissionen konstaterar i sitt delbetänkande att bostadspriserna under lång tid har stigit och köerna på den reglerade hyresmarknaden blivit längre, samtidigt som de menar att det finns en stark och stabil efterfrågan i termer av betalningsvilja. De menar att höga bostadspriser och ett begränsat utbud i tillväxtregioner påverkar produktiviteten negativt genom att begränsa individers möjligheter att flytta, vilket i sin tur hämmar matchningen på arbetsmarknaden. På så vis ligger det i det samhällsekonomiska intresset att skapa bättre förutsättningar för ett ökat bostadsbyggande.

Kommissionen har i sina betänkanden lagt ett stort antal förslag, varav många handlar om reformer av styrande regelverk, till exempel plan- och bygglagen. De lyfter fram två huvudsakliga utgångspunkter för förslagen: dels att minska de kostnadsdrivande

effekterna och dels att öka tillgången till byggbar mark. Dessa utgångspunkter anses vara viktiga för en ökad produktivitet och ett hållbart samhällsekonomiskt perspektiv vad gäller bostäder och byggande.

Föreslaget angreppssätt för besvarande av remissen

Förvaltningen vill inledningsvis lyfta fram att ett så pass omfattande material, med reformerande förslag inom flertalet samhällsområden, bör ha en längre remisstid. Remissinstanserna, däribland Malmö stad och dess nämnder/styrelser, bör få bättre förutsättningar att sätta sig in i underlaget och ta fram väl beredda svar.

På grund av den korta svarstiden och det omfattande remissunderlaget har förvaltningen undersökt möjliga angreppssätt för att nämnden likväl ska kunna avge ett så välavvägt och fördjupat yttrande som möjligt. Utifrån dialog med andra förvaltningar inom staden framkommer att flera av dessa har föreslagit en avgränsning av nämndens svar till sådant som specifikt faller inom nämndens ansvarsområde. Fastighets- och gatukontoret föreslår att tekniska nämnden gör motsvarande, det vill säga att nämnden i sitt yttrande fokuserar på att besvara de bedömningar och förslag som berör specifikt bostäder och byggande. På så vis kan respektive nämnd lämna synpunkter utifrån sitt huvudsakliga uppdrag, och stadskontoret kan därefter sammanställa dessa delar samt komplettera övrigt för ett helhetsperspektiv i stadens gemensamma svar till Finansdepartementet.

Förvaltningen ser att de förslag avseende bostadsmarknaden som är av störst betydelse utifrån tekniska nämndens uppdrag kan delas in i två huvudområden, vilka nedan används för att klustra förslagen och skapa överblick.

Samtliga av kommissionens förslag finns sammanställda i respektive betänkande, i delbetänkandet på s.41–50 och i slutbetänkandet på s.47–61. Förslag kring bostadsmarknaden lyfts framförallt i kommissionens första delbetänkande, med vissa tillägg i slutbetänkandet.

Övergripande ställningstagande kring kommissionens utgångspunkter

Inledningsvis vill förvaltningen adressera kommissionens utgångspunkter för vad som skapar produktivitet och samhällsekonomisk nytta. Utredningen beskriver det finanspolitiska ramverkets betydelse för sunda statsfinanser och att hålla investeringsnivån uppe, samtidigt som ordning och reda i statens finanser kan säkras. Förvaltningen konstaterar emellertid att kommunernas ansvar för investeringsvolymerna successivt ökat, samtidigt som staten prioriterat att hålla statsskulden låg. Det har inneburit ökade räntekostnader för Malmö och att ett allt större ansvar för framdrift av nyttor för hela Sverige ålagts kommuner i stället för staten.

Förslag kring roll- och ansvarsfördelning mellan stat, regioner och kommuner

Kommissionen trycker på vikten av kommunala, regionala och statliga aktörers möjligheter att arbeta effektivt och samordnat för att korta planeringsprocessens ledtider, vilket kommissionen inte anser sker i dagsläget, bland annat då ledtiderna har ökat.

Kommissionen föreslår bland annat att:

- Ett system med statliga byggregler utformas och gäller i hela landet. Reglerna bör omfatta statliga åtgärder i form av tillsyn och sanktioner, för att stoppa förekomsten av förbjudna särkrav.
- Tillgången till byggbar mark ökas genom att beslutsfattandet om markanvändningen helt eller delvis flyttas från kommunal nivå till regional och/eller statlig nivå. Alternativt att staten ges möjlighet att kräva att kommunen detaljplanlägger och avsätter mark för bostadsbyggnation.
- Det tidigt i planeringsprocessen ska stå klart vilka underlag som kommunen, länsstyrelsen och berörda myndigheter kräver, och kraven ska i så hög utsträckning som möjligt vara enhetliga i hela landet.
- Staten aktivt och löpande följer upp och analyserar produktivitetsutvecklingen inom byggsektorn och utifrån analysen vidtar lämpliga åtgärder. Boverket bör ha en central roll. Statliga myndigheter bör också återrapportera ledtider och förseningar som sker inom ramen för kommunernas plan- och lovprocesser.
- Det införs strikta tidsgränser för hur lång tid olika delar av planeringsprocessen får ta och att det övervägs om det ska kunna utgå skadestånd till drabbade aktörer.

Några ytterligare förslag berör specifikt det kommunala ansvaret för bostadsbyggandet, bland annat föreslår kommissionen att:

- Kommunernas ansvar för bostadsförsörjning förstärks genom att det ställs krav på att de tillhandahåller en del av sin mark för nybyggnation.
- Det införs en begränsning vad gäller kommunernas möjlighet till åsikter om detaljerad gestaltning och utseende i vanliga bostadsbyggnadsprojekt.

Förvaltningens ställningstaganden

Förvaltningen ser generellt positivt på statliga ambitioner som avser förenkling av regelverk och förkortande av ledtider, när dessa ambitioner också inrymmer förutsättningar kring lokal anpassning, rättssäkerhet och tillräckliga resurser för genomförande. Förvaltningen bedömer dock inte att kommissionens förslag beaktar

dessa perspektiv i tillräcklig utsträckning, därtill ser nämnden flertalet utmaningar vad gäller prioriteringar, genomförande och verkställande av förslagen. Mot bakgrund av detta resonemang motsätter sig förvaltningen förslaget om att frånta kommunerna ansvar: beslutsfattande om markanvändning som idag sker inom exempelvis översiktsplaneprocessen och inom Plan- och bygglagen bör även framöver vara en kommunal angelägenhet och beslutas av kommunerna. För kommuner som Malmö är detta av särskilt stor betydelse, då kommunen äger runt hälften av marken inom kommungränserna.

Förvaltningen ställer sig likaså inte bakom förslaget kring att införa begränsningar i kommunernas möjlighet att påverka gestaltning i stadsmiljön. Det är en viktig förutsättning för den lokala demokratin att ha inflytande över stadsmiljöerna, och få möjlighet att arbeta med dessa för att de ska harmonisera med övrig planering och stadsutveckling. En av nämndens aktuella satsningar handlar just därför om att ta fram framtida inriktningar för gestaltning i Malmö med syfte att skapa bättre gestaltade livsmiljöer.

Därtill vill förvaltningen understryka att den typ av genomgripande förändringar som kommissionen föreslår, kring ansvarsfördelningen mellan stat, region och kommuner vad gäller markanvändning och bostadsbyggande, kan få flertalet földeffekter och därför kräver noggranna konsekvensprövningar och genomlysningar från flera perspektiv.

Förvaltningen instämmer i att det bör motverkas att enskilda kommuners ställer olagliga särkrav, men vill samtidigt framhålla att lokala krav kan vara motiverade utifrån hållbarhetsmål, sociala hänsyn eller stadsbyggnadsprinciper. Därför kan det finnas behov dels av att ta fram en nationell vägledning för vad som utgör tillåtna krav, dels av att definiera kommunernas handlingsutrymme vad gäller möjligheten till avvikelser när det kan motiveras utifrån lokalt rådande förhållanden.

Förvaltningen ser förslaget om ökad samordning mellan kommun, region och stat är välkommet. Det finns ett behov av att tydliggöra ansvarsfördelningen i plan- och tillståndsprocesser, särskilt i ärenden som berör infrastruktur, elnät och vattenbruk. Därtill finns ett behov av en nationell samordningsfunktion för plan- och tillståndsfrågor.

Förslag kring detaljplaner och bygglov

Det andra huvudområdet handlar om förslag som berör detaljplanläggning och bygglov. Kommissionen menar att komplexiteten är för hög och regelverken för omfattande, vilket skapar osäkerhet och risk, förlänger tidsperspektiven och därmed också påverkar byggkostnaderna. Det omfattar bland annat regelverken för detaljplaner, bygglov och fastighetsbildning.

Kommissionen trycker bland annat på att det behöver finnas tydliga incitament för kommuner att tillskapa byggrätter i attraktiva områden där det finns efterfrågan och betalningsvilja.

Kommissionen föreslår bland annat att:

- Överklagande av beslut om detalplaner och bygglov avgiftsbeläggs och att rätten till överklagande av beviljat bygglov tas bort under planens genomförandetid, om bygglovet är i enlighet med en gällande detaljplan.
- En möjlighet till planavvikelse införs för seriebyggda flerbostadshus och utredning sker kring om planavvikelse även bör vara möjlig vid produktion av samhällsfastigheter.
- Fastighetsägare ges rätten att initiera detaljplaneläggning eller ansöka om bygglov direkt hos en myndighet.
- Bebyggelse på mark för bostadsändamål blir tillåten även utan en detaljplan.
- Vissa byggnationer, såsom typsmåhus på tomter, bygglovsbefrias i syfte att stärka äganderätten och öka utbudet.
- Det förenklas att genomföra ändringar kring en byggnads användningsområde, till exempel när kontorslokaler byggs om till bostäder.

Förvaltningens ställningstaganden

Förvaltningen bedömer att förslaget om att införa en huvudregel om 18 månader för framtagande av detaljplaner är för ambitiöst. Det finns behov av flexibilitet, särskilt i mer komplexa ärenden, exempelvis när det förekommer många intressenter, finns olika miljöaspekter och/eller berör riksintressen. Tidsgränser bör därför testas i pilotform innan de införs generellt, och undantagsmöjligheter bör tydliggöras.

Övriga förslag av betydelse för nämndens uppdrag

Nedan adresserar övriga områden i kommissionens betänkanden som är av vikt för nämndens uppdrag.

- ***AI och digitalisering.*** Förvaltningen stödjer förslagen kring investeringar i digital infrastruktur, kompetenscentrum för AI samt förbättrad digital samverkan och datadelning mellan myndigheter. Malmö stad har redan ett pågående utvecklingsarbete kring digitala lösningar inom teknisk förvaltning, där förvaltningen ser det som avgörande med nationellt stöd och samordning för att kunna skala upp initiativen
- ***Energiförsörjning.*** Förvaltningen stödjer förslagen kring blocköverskridande energipolitik med långsiktiga mål, utbyggnad av elsystemet med statligt stöd samt förenklade tillståndprocesser för energiinfrastruktur. Malmö står inför

stora utmaningar kopplat till elektrifiering av transporter och klimatomställning. Stabil energiförsörjning är en förutsättning för lokal utveckling.

- **Offentlig upphandling.** Förvaltningen stödjer förslagen kring digitalisering av inköpsprocesser, stärkt nationellt upphandlingsstöd samt minskad överprövning och effektivare handläggning. Förvaltningen ser ett behov av bättre verktyg för strategisk upphandling, särskilt inom bygg och anläggning, och bedömer därför att kommissionens förslag kan bidra till ökad effektivitet och kvalitet.
- **Kommunsektorns styrning och finansiering.** Förvaltningen stödjer förslagen kring statsbidragsportal och minskat antal riktade bidrag, garantimodell för kommunfinansiering, utveckling av produktivitetsmått för kommunal verksamhet, samt möjligheter att ta ut avgift för kontroll av privata utförare. Förvaltningen ser förutsägbar finansiering och tydlig styrning som avgörande förutsättningar för att kunna planera och genomföra långsiktiga investeringar i teknisk infrastruktur.
- **Administration och perspektivträngsel.** Förvaltningen stödjer förslagen kring minskade rapporteringskrav, behovet av färre målkonflikter i styrningen samt begränsning av utan tydlig nytta. Förvaltningen ser en risk för ökad administration ökar på bekostnad av kärnverksamheten, och välkomnar därför förslagen.

Förvaltningens slutliga överväganden

Förvaltningen instämmer i behovet av strukturella reformer för att stärka Sveriges långsiktiga produktivitet, men bedömer att kommissionens förslag behöver prövas ingående både vad gäller kommunernas möjligheter att anpassa lokalt. Det gäller både utifrån de stora variationer som finns kring förutsättningar och behov och utifrån förslagets konsekvenser för det lokaldemokratiska perspektivet. Därför ställer sig inte förvaltningen bakom de förslag som medför inskränkningar i den lokala demokratin och det lokala handlingsutrymmet.

Sammanfattningsvis bedömer förvaltningen att flera av kommissionens förslag medför ekonomiska och organisatoriska konsekvenser för kommunerna i form av höjda krav på kommunal kapacitet, särskilt vad gäller planering, uppföljning och digitalisering. Därför är det angeläget med ett fördjupat resonemang kring förslagets genomförbarhet, också utifrån de konsekvenser de kan medföra. Det behöver också konkretiseras gällande ansvarsfördelning och finansiering för vart och ett av de många förslag som kommissionen lyfter, samt tydliggöras hur förslagen ska samspela med redan befintlig lagstiftning, till exempel PBL och Miljöbalken.

Förvaltningen ser fram emot att Malmö stad framgent, tillsammans med andra kommuner, ges möjligheten till fördjupad dialog och inflytande, exempelvis vad gäller utformningen av olika regelverk.

Ansvariga

Åsa Andersson Enhetschef

Maria Hultin Avdelningschef

Tobias Nilsson Direktör